

JAN BAPTIST CAEYMAEX

Brabander, Boerenkrijgleider, ambtenaar in Franse dienst, burgemeester, notaris en weldoener

In het april- en julinummer(1998) van ons tijdschrift brachten we reeds bijdragen over de familie Caeymaex uit Tielen en Lichtaart. Deze korte biografie is gewijd aan Jan Baptist Caeymaex een telg uit dit geslacht van Kempense notabelen, wiens handel en wandel in de woelige periode van de Boerenkrijg niet onopgemerkt is gebleven.

Jan Baptist werd geboren op 9 juli 1758 te Tielen als zoon van Jan Baptist Caeymaex (senior) en Anna Catharina Geudens. Vader Caeymaex was een man van aanzien in Tielen want naast akkerman en kerkmeester was hij ook drossaard, secretaris en rentmeester van de heer van Tielen. Een man dus die er veel touwtjes in handen had. Maar ook in Lichtaart had vader Caeymaex wel één en ander in de pap te brokken want in 1779 werd hij door baron Van de Werve eveneens tot drossaard van Lichtaart en Rielen benoemd.

Zoon Jan Baptist werd voorbestemd om in de voetsporen van vader te treden, een degelijke opleiding was dan ook een noodzaak. Zo promoveerde hij in 1780 aan de universiteit van Leuven tot 'magister artium'.

Toen hij 24 jaar oud was, werd hij aangesteld tot secretaris van Morkhoven. Op cumul stond nog geen beperking en onze Kempense notabelen trachtten in de gunst te komen van de adellijke heren die feodale rechten over heerlijkheden bezaten. Als er in de buurt een ambt vrij kwam, boden ze hun diensten aan. Op die manier kon men het persoonlijk inkomen en de maatschappelijke invloed vergroten. Zo werd Jan Baptist op 29 januari 1783 eveneens secretaris van Berlaar. Enkele maanden later kreeg hij de functie van notaris in het naburige Gestel, en vanaf 29 januari 1788 was hij door de Raad van Brabant toegelaten als notaris. Amper 30 jaar oud, had hij dus al een mooie carrière opgebouwd. De Franse overheersing die in 1794 begon, zou hieraan een einde maken.

Jan Baptist wou zijn rol ook onder het Franse bewind wel blijven spelen, want op de eerste vergadering van de municipaliteit (kantonnaal bestuur) Berlaar, die plaats had op 2 april 1796 werd hij tot secretaris aangesteld. Hij cumuleerde deze taak met die van ontvanger (20 mei 1797- 18 juli 1798).

(Foto JB Caeymaex)

Portret van Jan Baptist Caeymaex (Tielens 1758 †Veerle 1850), secretaris en notaris onder het Ancien Régime, Boerenkrijgleider en burgemeester onder Frans bestuur, notaris te Lichtaart onder het Nederlands bewind. Kerkmeester en weldoener in Veerle na de Belgische onafhankelijkheid.

Geschilderd door een onbekend kunstenaar. Het schilderij is thans eigendom van Luc Schuermans, advocaat te Turnhout, een kopie hangt in het gemeentehuis van Berlaar.

De verbondenheid van deze landelijke notabelen met kerk en adel was zeer groot geweest. De goddeloze en dictatoriale manier waarmee de Republiek deze oude instelling afbrak was voor velen dan ook onverenigbaar met het geweten. Ze verloren daardoor trouwens een groot deel van het inkomen en hun invloed. Jan Baptist werd een van de leiders van de opstand tegen de Fransen. Hij nam met zijn compagnie deel aan de opstand te Lier op 22 oktober 1798 en te Herentals van 23 oktober tot 28 oktober 1798. In sommige werken over de Boerenkrijg wordt hij zelfs een goed strateeg genoemd. Zoals we weten liep deze opstand uit op een nederlaag voor "de jongens". Hoewel hij in een verklikkersbrief van 13 november 1798 niet echt met naam genoemd was, werd Jan Baptist door de Fransen aangehouden en samen met andere Brigands van Berlaar opgesloten in de gevangenis van Mechelen. Op 25 mei 1799 liet een jury hem echter (bij gebrek aan bewijzen!) in vrijheid stellen.

Onmiddellijk begon Jan Baptist weer aan zijn carrière te werken. Op 24 november 1799 schreef hij aan de departementscommissaris van het departement van de Twee Neten te Antwerpen dat hij niet betrokken was bij de Boerenkrijg. Hij betoogde dat zijn afwezigheid te Berlaar ten tijde van de Boerenkrijg, niets te maken had met de opstand, maar louter te wijten was aan redenen van familiale en persoonlijke aard. Hij had zijn zieke zuster bezocht te Brussel en vervolgens was hij naar de Kempen weergekeerd. Daar verbleef hij bij familie te Tielen, Gierle, Lichtaart en Geel om de lasten van zijn eigen familiebudget te verlichten. Als ambteloos burger bezat hij immers geen inkomen meer. Hij had zelfs van de Republiek nog 2000 frank te goed. Die som had hij voorgeschoten in de periode dat hij nog secretaris-ontvanger was te Berlaar. In november 1799 had hij die nog niet teruggekregen.

Toen Napoleon weer de oude gemeenten oprichtte en de pastoors in de kerken liet, nam hij een aantal maatregelen om de medewerking van de notabelen van het Ancien Régime te bekomen. Zo werd Jan Baptist Caeymaex vanaf 1800 de eerste burgemeester van Berlaar en Gestel. In 1806 werd hij afgezet en veroordeeld tot één jaar opsluiting in de gevangenis van Vilvoorde omdat hij teveel jongens van de conscriptie (dienstplicht) zou verlost hebben.

Op 23 april 1821, dus tijdens het Nederlandse bewind, werd Jan Baptist notaris in Lichtaart. Dit ambt was opengevallen door het vroegtijdig overlijden van zijn jongere broer Petrus die tot 1796 de laatste drossaard van Lichtaart was. Hij zou dit notariaat blijven waarnemen tot 26 juni 1828 toen zijn neef

Jozef Armand (zoon van Petrus) afgestudeerd was. Intussen was hij zeventig geworden.

Al heel snel vestigde hij zich in Veerle want in 1830 werd hij er vermeld bij de 'notabele kiezers'. Hier maakte hij zich verdienstelijk als kerkmeester en weldoener van de gemeente. Jan Baptist overleed er op 5 juli 1850, 91 jaar oud. De toenmalige pastoor van Veerle schreef het volgende : "*Heden om 3 uur overleed alhier een sieraad van onze gemeente, een parel aan de kroon van onze parochie, namelijk de heer Jan Baptist Caeymaex*". Thans nog kan men de grafzerk van deze notabele kempenzoon, bezichtigen in Veerle.

Vic Peeters

BRONNEN

- SEBRECHTS M., Parochieregisters Tielen I, p.114 e.v.
- Onuitgegeven studie van de parochieregisters en registers van de burgerlijke stand van Lichtaart door ons bestuurslid Hugo Van de Water.
- GORIS J. e.a. , Voor Outer en Heerd 1798 De Boerenkrijg in de Antwerpse Kempen, Brepols 1998, p.129 en p. 141.
- Brochure :Boerenkrijgpad J.B. Caeymaex, Gemeente Berlaar, p. 8-9.

Op 22 februari 1999 overleed de Lichtaartse volksfiguur Jefke Verboven. Hij was 99 jaar oud. Zijn eenvoudige levensstijl en zijn gemoedelijke verteltrant maakten hem geliefd tot ver buiten onze gemeente. Hij was het symbool van de oude, Kempense, simpele, maar wijze boer. Om dit stukje erfgoed voor het nageslacht te bewaren, besloten de Lichtaartse Vlegeldorsers een boekje uit te geven onder de titel :

Jefke Vertelt

Schrijver is ons bestuurslid Vic Peeters. Het werk telt 80 bladzijden en bevat zo'n 35 foto's. Verschijningsdatum : juli 1999. Zoals de titel reeds doet vermoeden, laat de schrijver Jefke zelf vertellen over zijn jeugd, zijn soldatentijd, zijn boerderij, zijn dorp, zijn fanfare, paarden, heksen.... Het is een soms grappig, soms ontroerend heemkundig werkje dat je beslist in één adem uitleest.

Voorinschrijven kan door storting van 250 BEF (300 BEF als men het wil thuis besteld krijgen) op rekening 733-3221617-83 van De Vlegeldorsers Lichtaart.